

En historisk beskrivning av Nämndemansgården

Nämndemansgården eller Karhojagården som den tidigare kallades har anor från sent 1700-tal. Gården har vårdats och utvecklats under fem generationer och var bebodd fram till 1991. Då köptes den av Hvens hembygdsförening.

Den är en fyrlängad, kringbyggd gård med halmtak och till gården hör fyra fristående mindre byggnader. Byggnadsstilen påminner om den man kan finna hos äldre byggnader vid den dansk-tyska gränsen. Sedan 1976 är Nämndemansgården av Länsstyrelsen klassificerad som ett **byggnadsminne**. Gården har bedömts vara en av de tjugo mest intressanta, i dag bevarade, gamla gårdar i Sverige.

År 1792 avstyckades hemmanet nr 11 Tuna från Tuna by mitt på Hven och flyttades hit i samband med en jordbruksreform. Här var då fäladsmark med bete för Tuna bys kreatur och får.

Den förste ägaren som byggde gården var arrendatorn Otto Tauson på Uranienborgs kungsgård. Han bodde inte själv på gården utan arrenderade ut den.

1817 köptes Tuna nr 11 av Boel Nilsson och Ola Persson vilka båda var inflyttade från fastlandet. Gården kom sen att tillhöra samma släkt i fem generationer.

Historien om Nämndemansgården på Hven

Då gården stått obebodd en tid var den mycket förfallen när Ola och Boel kom dit. De iordningställde först längan som vi i dag kallar för ”gammel Boels hus” och som är den äldsta delen av gården.

Huset byggdes som ett s.k. ”klinehus”. (med dagens vokabulär ett *korsvirkeshus*). Stockar lades i rutor och i dem sattes ribbor som flätades tätt med långhalm. Ytterst kletades en blandning av lera och vatten - vilket var kvinnornas jobb.

Så snart leran torkat kalkades väggarna för att skydda leran mot fukt. Taket var av halm och golvet av jord och lera, som stampades slätt och fint av fåren. Vid rengöring spreds sand över golvet. Den sopades sedan bort och då följde smutsen med. Helgfint blev det då man strödde ut halm över golvet. Huset hade små fönster och här bodde gårdsfolket med sina husdjur. ”GammelBoels” hus har förändrats genom årens lopp. En vägg är till exempel uppförd av soltorkat tegel.

1825 byggdes nästa länga som kallas ”portalängan”. 1855 tyckte ägarna att det blev för trångt i ”GammelBoels” hus och byggde ett boningshus, som sedan var bebott fram till 1991. Glasverandan på huset kom till på 1910-talet. Västra längan, kallad ”två-våningshuset” är den yngsta på gården och den byggdes 1870. Här finns tre små rum på gaveln och det stora loftet som sträcker sig över stall-längan.

Ola Persson dog 1830 och hans fru Boel lämnades ensam med fyra söner. Boel var en driftig kvinna och under hennes tid ökade välståndet på gården. Boel dog 1855.

Nästa ägare blev Boels och Olas son Bengt Olsson. Bengts fru Kersti Nilsson kom från fastlandet. De fick fem barn.

Historien om Nämndemansgården på Hven

År 1879 tog deras äldste son Nils Peter Bengtsson över. Han gifte sig med en Hvenflicka Anna Sofia och de fick tillsammans fem barn.

Sonen Ernst Bengtsson efterträdde sin far på gården på 1920-talet och brukade den till 1960.

Ernst var även nämndeman vid Rönneberga, Onsjö och Harjagers Domsaga och därför kallas gården för Nämndemansgården. Ernst Bengtssons fru Alice var en duktig husmor som var berömd för sin goda mat. Det finns här i källaren på Nämndemansgården väl bevarade konserverade nypon och saftflaskor från hennes tid.

Under Ernst tid hörde 50 tunnland åkermark till gården. I stallet fanns fyra hästar, åtta mjölkkor, ett antal ungdjur samt får och två grisar. Tre drängar och två pigor brukade tjäna på gården. Gårdens vindflöjel från 1923 bär Ernst Bengtssons initialer.

Från 1960 fram till 1991 tillhörde gården Ernst Bengtssons dotter Boel Bengtsson. Hon sålde gården 1991 till Hvens Hembygdsförening.

Låt oss nu gå in i boningshuset. Vi går in genom köksdörren och kommer in i grovköket eller bryggkylskåpet. En stor inmurad bryggkittel dominerar rummet, som också har ett vackert gammalt stengolv med en fördjupning för avloppsvatten i stensättningen.

Kung Oskar II:s årliga harjakter på Hven är mycket omtalade. Han hade ofta flera utländska kungligheter i sitt följe. En gång var den ryske tsaren med. Under nämndeman Bengtssons tid. På den tiden samlades jaktsällskapet på Uranienborgs Kungsgård. Under nämndeman Bengtssons tid bjöds jaktlaget hit till gården. På menyn stod alltid ärtor med fläsk, korv och varm punsch samt våfflor med grädde och sylt till efterrätt. Ärtsoppan tillagades i bryggkitteln.

Historien om Nämndemansgården på Hven

Till höger finns ett stort skafferi och två kammare. Ett av rummen användes som vävkammare, men tidigare var det också rum för tjänstefolk.

På andra sidan grovköket ligger köket. Den stora bakugnen finns inte längre. I dess ställe finns en liten kammare som använts till sovrum. Genom en liten passage kommer man ut på glasverandan.

Vi fortsätter genom köket och kommer in i vardagsrummet ”stuan” som har en gjutjärnsugn en s.k. uteliggare. Den eldas genom en lucka från köket. Från detta rum leder en dörr till herrskapets sovrum och en annan dörr leder till förstugan vid huvudingången.

Från förstugan kommer man in i salen. Rummet saknar eldstad så mat och dryck fick ge värme, när rummet användes vid jaktmiddagar och andra högtider för familjen. I dag är rummen tapetserade upp till taket, men under tapeterna finns kalkmålningar från taket ner till fönsterhöjd. Sådan målning kan man se prov på i gästrummet, som ligger till höger innanför salen. Här har tidigare funnits en kakelugn, som senare har ersatts av en järnkamin. Det andra lilla rummet har varit kistekammare, där husets kläd- och linneförråd förvarades.

Låt oss nu gå ut och till höger för ett besök i tvåvåningshuset. Här finns tre små rum som ger en antydning till ett ”undantag” dit de äldre flyttade när näst generation tog över. Utställningen här visar bilder och föremål från Hvenskutornas tid samt historik över Hventrafiken. Vi har också givit plats åt en Hvenmålares utrustning.

Vi går vidare genom utställningarna på ”loftet” och först kommer ”antikariatet” med stor sortering av böcker skivor och band. Beredskapstiden under 40-talet ger en god illustration hur det var då. En sitthörna för 50 personer för föredrag eller motsvarande. Nu viker vi in på nästa ”loft” som börjar med livets högtider eller som vi kallar den ”från vaggan till graven”.

Historien om Nämndemansgården på Hven

Därefter följer ”snickare boa”, en sjuksystems och barnmorskas arbete på Hven samt en fungerande ”skomakare verkstad”

Nu går vi ner för trappan och besöker utställningarna i stallet ”Hvenbor och livet på Hven genom kameranlinsen”, hur honungen förädlas och historik om parningsstationerna.

Det finns en samlingsutställning om fornyfynd på Hven och var hållristningarna finns samt en 100-årig epok om tegelindustrin på Hven med foton, beskrivning och produkter.

På väg till trädgården passerar vi ett antal bikupor. Här produceras mycket god ”Backafallshonung” köp gärna en burk. De små brevlådeliknande lådorna i trädgården är parningsstationer för bidrottningar.

Vi avslutar vandringen under det stora vackra vårdträdet, en hästkastanj som planterades av Ernst Bengtsson när dottern Boel föddes.

Nämndemansgården

Öppettider: Dagligen mellan kl.10.00 – 16.00 under sommaren.

Grupper kan bokas efter överenskommelse. Tel. 0418 725 07

VÄLKOMNA !